

°CICERO

Report 2023:06

Kan utlån i butikker få folk til å kjøpe mindre?

Sandra Elise Bakkevoll,
Tom Erik Julsrud
Espen Egil Barratt-Due Solum

Tittel	Kan utlån i butikker få folk til å kjøpe mindre? Erfaringer fra forsøk med utlån av verktøy i Jernias butikker i Tromsø og Drammen
Forfattere	Sandra Elise Bakkevoll, Tom Erik Julsrud og Espen Egil Barratt-Due Solum
Sammendrag	Rapporten dokumenterer resultater fra en utprøving av en ordning der jernvarebutikker i Tromsø og Drammen har lånt ut verktøy til forbrukere. I dette forsøket har kundene kunnet benytte bibliotekenes lånekort for å identifisere seg og registrere lånet i butikken. Denne rapporten presenterer noen sentrale erfaringer fra piloten, basert på en surveyundersøkelse av de som har lånt utstyr i Jernias butikker, supplert med dybdeintervjuer med noen av disse. Hovedfokus for rapporten er brukernes egne erfaringer med ordningen. Undersøkelsene viser at brukerne har hatt gode erfaringer med sine lån, og at ordningen inspirerte flere til å låne og dele mer i fremtiden. Gjennom ordningen har lånerne også lært å bruke ulike verktøy og utstyr, og fått erfaringer med å låne direkte i butikkene som kan forlenge levetiden til gjenstander de allerede eier. Studien gir ikke indikasjoner på at ordningen medfører økt forbruk, ved at informanter prøver ut utstyr som senere kjøpes inn. Integrasjonen av bibliotekenes lånekort i kjøpene ble imidlertid forhindret av tekniske og praktiske problemer, og en alternativ registreringsmetode ble derfor først og fremst benyttet.
Kvalitetssikrer	Frode Longva
Utgiver	CICERO
Sted og dato	Oslo, Oktober, 2023
Finansieringskilde	Norges Forskningsråd
Oppdragsgiver	
Prosjekt	UPSCALE (Upscaling Sustainable Collaborative Consumption Using Public Libraries)
Prosjektleder	Tom Erik Julsrud
Forsidebilde	Astrid Arnslett

Innhold

Forord 2	
Innledning	3
1. Datainnsamling	5
1.1 Spørreundersøkelsen til Jernias lånerne	5
1.2 Kvalitative intervjuer med lånerne	5
2. Resultater fra spørreundersøkelsen	6
2.1 Hvem var lånerne?	6
2.2 Gode erfaringer fra lån på Jernia	7
2.3 Positiv til å låne igjen	9
2.4 Økonomi er viktigste motivasjon for å låne	10
2.5 Motivasjon for å låne versus lån i praksis	11
2.6 Låneordningen erstatter ikke planlagt kjøp	14
2.7 Livsstil og holdning til klima	16
3. Resultater fra kvalitative intervju	18
3.1 Intervju 1 - Låner i Drammen	18
3.2 Intervju 2 - Låner i Tromsø	20
3.3 Intervju 3 - Låner i Tromsø	21
3.4 Oppsummering av intervjuene	22
4. Oppsummering og refleksjoner	23
Referanser	24
Appendiks	26
Spørreundersøkelsen	26
Intervjuguide for kvalitative intervjuer	32
Teknisk spesifikasjon av piloten	33

Forord

I forskningsprosjektet UPSCALE (Upscaling Sustainable Collaborative Consumption Using Public Libraries) gjennomføres studier av nye lokale delingsløsninger og mulighetene for å videreutvikle disse slik at de bidrar til mer bærekraftige forbruksvaner i befolkningen. Et sentralt tema i prosjektet er å studere hvordan offentlige biblioteker og deres eksisterende infrastruktur for utlån av gjenstander kan brukes som utgangspunkt for en oppskalering nye delingsløsninger.

Som del av dette arbeidet er det gjort en systematisk utprøving av en ny ordning der ulike typer verktøy har blitt gjort tilgjengelige for utlån i jernvarebutikker som et alternativ til kjøp av nytt utstyr. I samarbeid med Jernia, Libriotech og bibliotekene i Tromsø og Drammen har det i perioden januar 2021 til desember 2022 blitt gjennomført et pilotprosjekt med utlån av verktøy i butikker. I dette forsøket har kundene kunnet bruke bibliotekenes lånekort for å registrere lånet i butikken. Formålet har vært å teste hvordan en ordning med lån i butikk kan utformes i praksis, hvilke muligheter og utfordringer det medførte både teknisk og organisatorisk, og hvilken respons en slik løsning har i befolkningen.

Denne rapporten presenterer noen sentrale erfaringer fra piloten i en utforskende studie basert på en surveyundersøkelse av de som har lånt utstyr i Jernias butikker, supplert med dybdeintervjuer med noen av disse. Hovedfokus for rapporten er dermed brukernes egne erfaringer med ordningen. Den øvrige befolkningens interesse for lån av verktøy i butikk er dokumentert i en tidligere rapport (Julsrud, 2021).

Ansvarlige for arbeidet med denne rapporten har vært Forskningsleder Tom Erik Julsrud. Forskningsassistent Sandra Elise Bakkevoll har gjennomført analysene av det kvantitative materialet og transkribering av kvalitative intervjuer. Intervjuene er ellers gjennomført og analysert av Tom Erik Julsrud og Ph.d.-student ved Universitetet i Tromsø, Espen Egil Barratt-Due Solum. Håkon Knappen, daglig leder ved Libriotech har skrevet den tekniske spesifikasjonen (vedlagt)

Innledning

En sentralt antagelse i mye av forskningslitteraturen er at klimafotavtrykket knyttet til forbruk av varer og tjenester kan reduseres dersom vi kan låne og dele gjenstander i stedet for å kjøpe nye (Oliveira, Tomar, & Tam, 2020). Ny teknologi og digitale applikasjoner har de siste tiårene gitt helt nye forutsetninger for å gjennomføre effektive delinger og det eksisterer i dag et bredt spekter av utlånsordninger hvor en kan låne ulike typer av tjenester og gjenstander. Ofte sammenfattes dette under betegnelsen samarbeidskonsum («collective consumption») (Botsman & Rogers, 2011; Wahlen & Laamanen, 2017). I løpet av de siste tiårene har en lang rekke nye ordninger for utlån og deling av biler, sykler, mat, redskaper og annet blitt introdusert og tatt i bruk mange steder i verden.

Offentlige biblioteker, som har lang tradisjon for å låne ut bøker og andre medier, har i økende grad eksperimentert med ordninger for utlån av andre typer gjenstander. Et eksempel er BUA, en ordning for utlån av sports- og turutstyr i norske kommuner som flere steder i landet har blitt samlokalisert med bibliotekene. På denne måten har befolkningen fått tilgang til lån av ski, sykler og annet sportsutstyr i lokaler som allerede driver utlån av andre gjenstander. Bibliotekene har samtidig utvidet sin meny av låneobjekter, og biblioteksbrukerne har blitt introdusert for nye utlånsmuligheter på en fin måte (Guillen-Royo, 2023; Henrik Jochumsen, 2023).

En utfordring knyttet til en slik utvidelse av bibliotekenes vanlige lånepraksis er imidlertid mangel på arealer. Utlån av sportsutstyr, verktøy, turutstyr, sykler o.l. er arealkrevende og kommer fort i konkurranse med andre aktiviteter på bibliotekene som krever plass. En annen utfordring er at utlån av denne typen utstyr ofte krever spesialkompetanse for å bli brukt på riktig måte. Dette er kompetanse ansatte på biblioteker vanligvis ikke har.

En ordning med utlån i butikk reiser samtidig flere nye spørsmål. For butikkene representerer dette en ny forretningsmodell som potensielt kan konkurrere med den tradisjonelle modellen for omsetning basert på antall solgte gjenstander. Vil dette da være noe forhandlere kan tenkes å satse på som supplement til det de allerede gjør? Flere butikker eksperimenterer i dag med utlånsordninger som et tilbud til sine kunder, men det er i liten grad offentliggjort noen systematiske studier på dette feltet. Et annet spørsmål er om forbrukerne vil benytte seg at utlån som erstatning for kjøp av nytt - noe som er et premiss for redusert klimaavtrykk - eller om det blir en måte å teste ut utstyr en vil kjøpe senere. Denne typen tilbakeslagseffekter («rebound effect») har blitt sett tegn til innenfor andre områder i delingsøkonomien. Slike effekter er viktige å ta hensyn til dersom lån og deling skal videreutvikles til en mer klimavennlig

forbruksmåte i fremtiden (Amatuni, Ottelin, & Steubing, 2020; Bjelle, Steen-Olsen, & Wood, 2018).

Vi vet heller ikke hvem som kan tenkes å ta i bruk et system for lån i butikk. Studier av samarbeidskonsum har indikert at dette ofte er attraktivt for personer med lavere inntekt, men også at det er flere forhold enn økonomi som spiller inn. Blant annet har motiver om å redusere eget klimafotavtrykk vist seg å ha betydning for om folk involverer seg i lokale delingsordninger (Graessley, Horak, Kovacova, Valaskova, & Poliak, 2019; Hawlitschek, Teubner, & Gimpel, 2018; Julsrud, 2023). Pilotforsøkets hensikt og forløp.

Som del av forskningsprosjektet UPSCALE har vi gjennomført et pilotprosjekt hvor vi har testet ut en ny delingsordning i samarbeid med Jernia med gratis utlån av utstyr i utvalgte Jerniabutikker med bruk av nasjonalt bibliotekskort. Hensikten med utprøvingen har vært å teste ut en løsning som kan imøtekomme utfordringene som angitt over. Ved å låne gjenstander i butikker kan brukerne få faglig veiledning av personalet i butikkene, hvor det allerede eksisterer et system for logistikk, oppbevaring og vedlikehold av utstyr. Utsalgssteder er dessuten ofte plassert sentralt i lokalmiljøer med god fremkommelighet for de som ønsker å låne.

For å få erfaring med en slik type utlånsordning, ble derfor et nytt system for lån av utstyr i butikk utviklet og testet i samarbeid med teknologiselskapet Libriotech og Jernia, landets største jernvareforretningskjede. Gjennom det nye systemet kunne et bibliotekslånekort benyttes i butikkene for å identifisere brukere og registrere alle lån i et lånereregister. Systemet ble først introdusert i butikkene i januar 2020, men som følge av Koronapandemien ble det i liten grad tatt i bruk den påfølgende perioden. En reintroduksjon ble iverksatt året etter (årsskiftet 2020/21) og bruken tok seg deretter gradvis opp. Forsøket ble avsluttet høsten 2022 etter å ha vært operativt i 18 måneder.

Basen over registrerte utlån ble brukt som kilde for å sende ut en spørreundersøkelse mot slutten av forsøket høsten 2022, og gjennom denne ble det også rekruttert personer til personlige intervjuer. Disse dataene danner grunnlaget for resultatene i denne rapporten. Studien er utforskende og har hensikt å finne ut av erfaringene til de tidlige brukerne. Temaene i spørreundersøkelsen inkluderer blant annet: brukernes erfaringer med lån og bruk av lånte gjenstander, motivasjon for å låne, holdninger relatert til lån og deling, interesse for videre bruk, samt forbruksvaner og livsstil mer generelt. Disse temaene er blitt videre utforsket i tre kvalitative intervjuer med lånere i Drammen og Tromsø.

I det neste kapitlet vil vi gjøre nærmere rede for datainnsamling og utvalg (2). I kapittel 3 vil vi legge frem resultater fra spørreundersøkelsen, og i kapittel 4 resultater fra de kvalitative intervjuene. Gitt det lave antallet respondenter som vi fikk tilgang til er disse presentert som enkeltvis oppsummeringer og analyser. Avslutningsvis i kapittel 5 gir vi en samlende oppsummering med anbefalinger for videre arbeid. Spørreskjema og en teknisk beskrivelse av piloten finnes i et appendiks bakerst i rapporten.

1. Datainnsamling

Datainnsamlingen bygger på en kombinasjon av kvalitativ og kvantitativ data, noe som er fordelaktig når vi ser etter generelle trender, og samtidig vil få en dypere forståelse av hva som motiverer lånerne. Vi sendte først ut en spørreundersøkelse til alle registrerte lånere ved Jernia, som avsluttet med selvrekruttering til kvalitative intervju. I slutten av september 2022 var det totalt 296 registrerte lånere. Blant disse var det flere testregistreringer gjort av ansatte eller andre tilknyttet prosjektet, og flere hadde lånt utstyr flere ganger. Totalt var det 180 unike registrerte lånere, som utgjorde det totale utvalget for undersøkelsen. Utvalget er relativt lite, noe som indikerer at pilotprosjektets utbredelse var nokså begrenset. En grunn til dette er nok at pilotprosjektet ble lansert rett før koronapandemien, som naturligvis påvirket utlån i butikk.

1.1 Spørreundersøkelsen til Jernias lånere

Spørreundersøkelsen ble sendt ut i midten av oktober 2022 til alle registrerte lånere på Jernia, altså alle som hadde testet ut deleordningen i butikk. Spørreundersøkelsen var laget og distribuert gjennom SurveyMonkey, og var åpen i en måned fra 12. oktober 2022. De registrerte lånerne fikk tilsendt en e-postinvitasjon til å delta med lenke til spørreundersøkelsen, samt en påminnelse om å delta to uker etter første utsendelse. Ved å fullføre undersøkelsen deltok respondentene i en trekning av et gavekort på 800kr. Undersøkelsen var kun tilgjengelig på norsk.

1.2 Kvalitative intervjuer med lånerne

Informantene ble rekruttert til å delta i et kvalitativt intervju gjennom spørreundersøkelsen, hvor de selv kunne legge ved kontaktinformasjon. Av disse var det 10 stykker som la igjen kontaktinformasjonen, og som ble kontaktet i løpet av februar 2023 for å delta i et intervju i løpet av mars.

2. Resultater fra spørreundersøkelsen

Totalt mottok vi 45 svar på spørreundersøkelsen, hvor 36 av disse fullførte undersøkelsen. Dette er et lite utvalg, særlig for en kvantitativ analyse. Vi kan derfor ikke generalisere funnene. For studiens hensikt er det likevel interessant å se nærmere på brukernes erfaringer med prosjektet.

2.1 Hvem var lånerne?

Den demografiske profilen til lånerne er presentert i tabell 1. Til tross lite utvalg er respondentene nokså jevnt fordelt på de ulike demografiske faktorene. Unntaket er kjønn og utdanning: flere kvinner enn menn fullførte undersøkelsen, og nesten 50 prosent har fullført utdanning tilsvarende masternivå (5 år eller mer).

Det er også verdt å merke seg at 41 prosent av respondentene har en nokså høy årlig husholdningsinntekt, over 1 million kroner, og av hele utvalget er 75 prosent i arbeid. Deleordninger har en tydelig økonomisk dimensjon – det er det billigere alternativet. Slike ordninger har derfor blitt argumentert for å være mest nyttige og attraktive for personer med lav inntekt, som igjen er forbundet med lavere utdanningsnivå. Dette reflekteres ikke i utvalget da en stor del har både høy utdanning og høy inntekt. Dette kan imidlertid også skyldes skjevheter i utvalget forårsaket av at undersøkelsen kun var tilgjengelig på norsk.

Av de registrerte lånerne var flere registrert med e-postadressen til et arbeidssted. Vi inkluderte derfor spørsmål om lånet var gjort som privatperson eller for en bedrift, men av de 45 som svarte hadde kun én lånt for arbeidsstedet, mens resten hadde lånt som privatpersoner.

Tabell 1: Demografisk profil. Husholdningens inntekt målt i årlig inntekt før skatt, i NOK.

	N	%		N	%
Kjønn			Utdanning		
Kvinne	21	57	Grunnskole	2	5
Mann	15	40	Videregående skole	7	19
Annet	0	0	Fagskole	6	16
Foretrekker å ikke svare	1	3	Høyere utdanning med inntil 3 års varighet	4	11
			Høyere utdanning med inntil 5 års varighet	18	49
Total	37	100		37	100
Alder			Husholdningens inntekt		
< 18 år	0	0	< 250 000	2	5
18–29 år	6	16	250 000 – 499 000	7	19
30–39 år	12	32	500 000 – 749 999	5	14
40–49 år	6	16	750 000 – 999 999	4	11
50–59 år	8	22	1 000 000 – 1 499 999	12	33
> 60 år	5	14	> 1 500 000	3	8
			Vet ikke / Foretrekker å ikke svare	3	8
Total	37	100		36	100

2.2 Gode erfaringer fra lån på Jernia

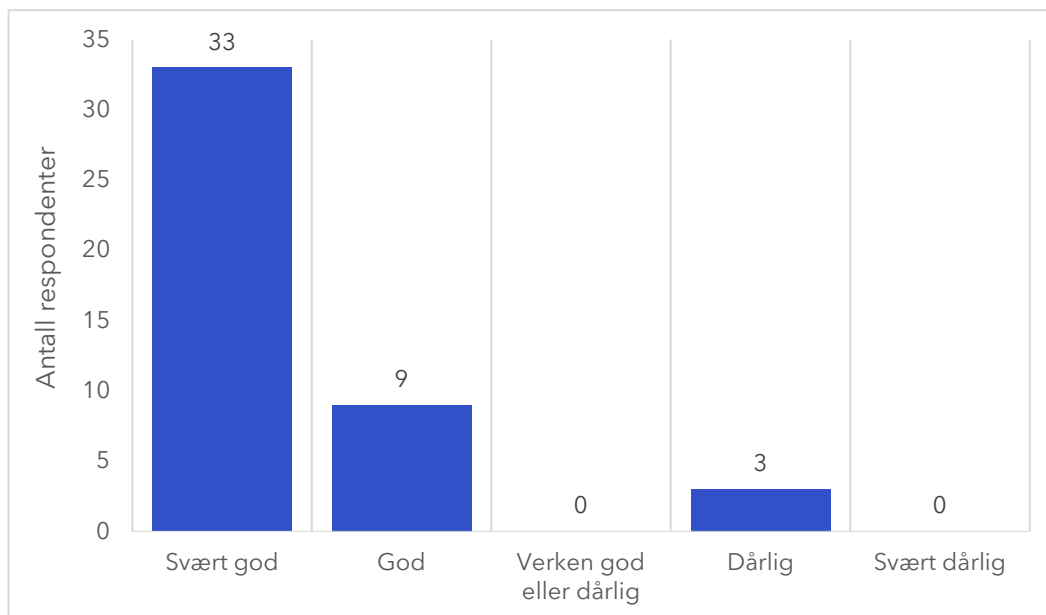
Generelt har lånerne hatt svært gode erfaringer med lån av utstyr på Jernia (se figur 1). På en skala fra 1 (svært dårlig) til 5 (svært god) er gjennomsnittet 4,6. Ingen svarte at de hadde en svært dårlig erfaring. Respondentene som svarte at de hadde enten dårlig eller svært dårlig erfaring ble bedt om å utdype hvorfor. Kommentarene pekte på at prosessen med å låne var vanskelig i seg selv, eller at det var feil med produktet.

Det mest populære produktet å låne var tepperenseren (se figur 2). Av 45 respondenter hadde 33 lånt en tepperenser. Respondentene som svarte «annet» fikk spørsmål om å skrive hva de hadde lånt.¹ Av annet var det lånt elektrisk skrutrekker, drill og pussemaskin. De fleste lånte bare én gang (n=38). Noen få svarte at de hadde lånt fra Jernia to til tre ganger (n=7), men ingen hadde lånt flere ganger enn dette. I tillegg var lånet stort sett en avgjørelse tatt på forhånd, og ikke spontant i butikken. Bare syv av 45 tok beslutningen om å låne spontant i butikken, mens de resterende 35 respondentene svarte at lånet var planlagt på forhånd. Dette er ikke overraskende med tanke på at behovet for å låne verktøy og utstyr vanligvis innebærer større prosjekter som ikke er spontane, men krever planlegging. I tillegg, med tanke på en

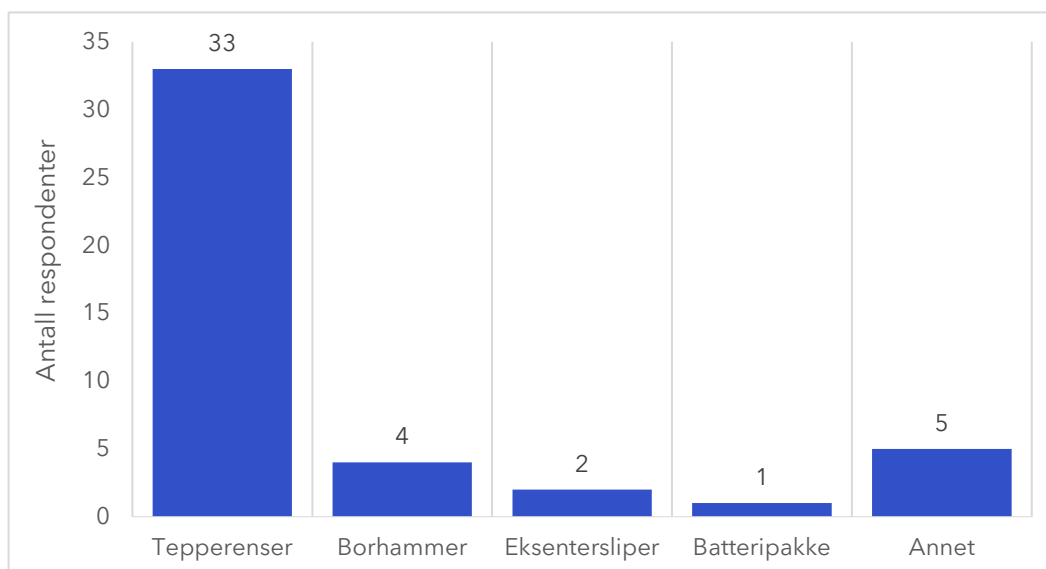
¹ Svaralternativene for dette spørsmålet ble hentet fra listen med registrerte lån.

tepperensers størrelse vil lån av tepperenser krever at man også tenker på transport til og fra Jernia.

Figur 1: Hvordan var dine erfaringer med lån av utstyr fra Jernia? (N=45)

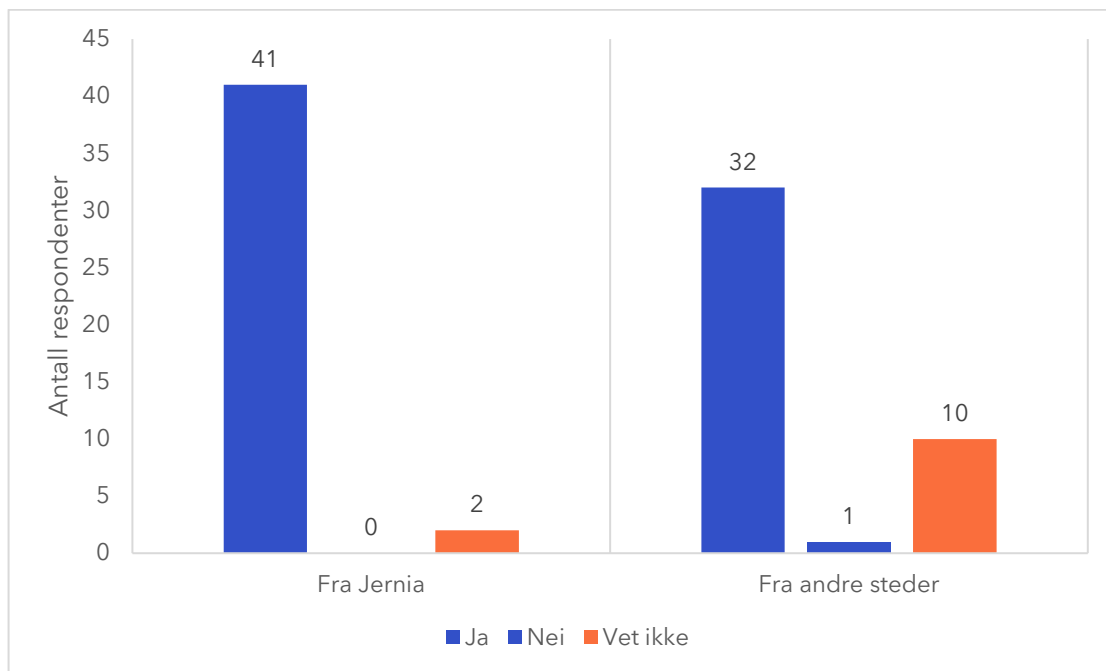
Figur 2: Hva var det du lånte? (N=45)

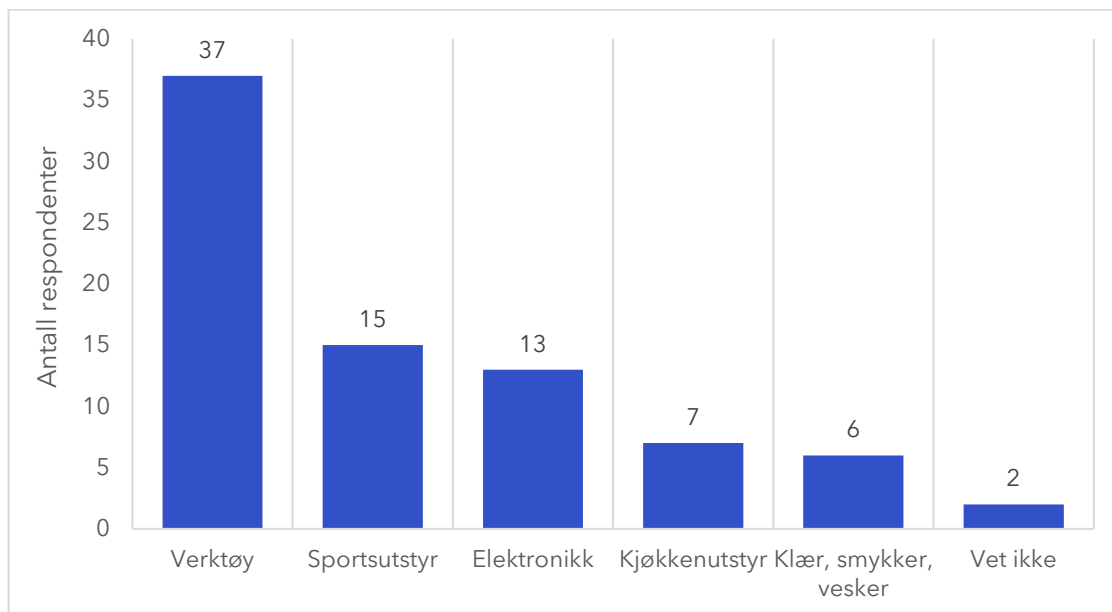
2.3 Positiv til å låne igjen

Med kun et unntak svarte alle at de kunne tenke seg å låne igjen, enten fra Jernia eller andre utlanssteder (se figur 3). Respondentene er mest interessert i å låne verktøy i fremtiden, tett etterfulgt av sportsutstyr og elektroniske artikler (se figur 4). Det er minst interesse for å låne moteartikler slik som klær, smykker og vesker. Det er ingen forskjell på hvilke gjenstander det var interesse for å låne på tvers av alder eller inntekt, men kvinner uttrykte her større interesse for å låne kjøkkenutstyr enn menn.

Figur 3: Kunne du tenke deg å låne utstyr på Jernia igjen/fra andre butikker eller utlanssteder? (N=43)

Figur 4: Hvis du kunne tenke deg å låne fra Jernia eller andre utlanssteder, hva kunne du tenke deg å låne (mulig å velge flere svaralternativer)? (N=43)

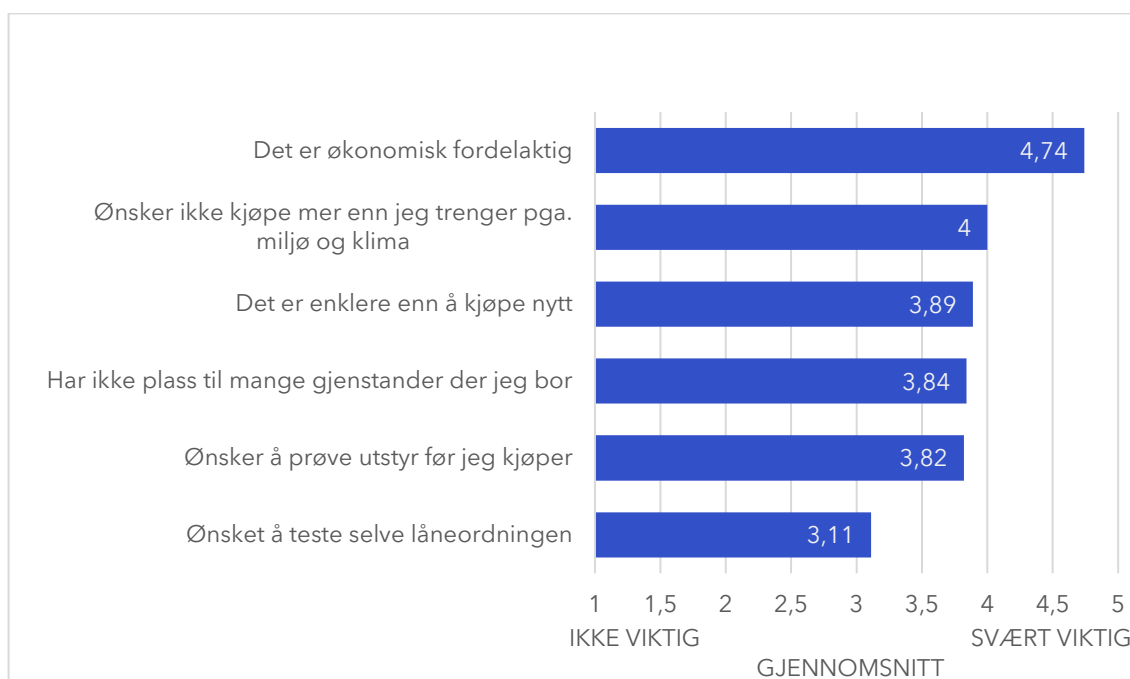

2.4 Økonomi er viktigste motivasjon for å låne

Lånerne ble spurt om hvor viktig ulike årsaker var til at de valgte å låne fra Jernia i stedet for å kjøpe tilsvarende verktøy eller utstyr nytt på en skala fra *ikke viktig* (1) til *svært viktig* (5). Svarene er presentert i figur 5. Den viktigste årsaken, eller motivasjonen, er at lån er økonomisk fordelaktig, etterfulgt av hensyn til klima og miljø, og praktiske hensyn slik som mangel på lagringsplass hjemme. De minst viktige årsakene var å låne for å teste ut selve ordningen eller teste produktet før eventuelt kjøp. Dette kan indikere at låneordningen ikke erstattet et planlagt kjøp, men heller inspirerte en handling som ellers ikke ville blitt gjennomført fordi det var for dyrt. Det tyder også på at ordningen i liten grad er del av handlingsvalg rettet mot nye kjøp.

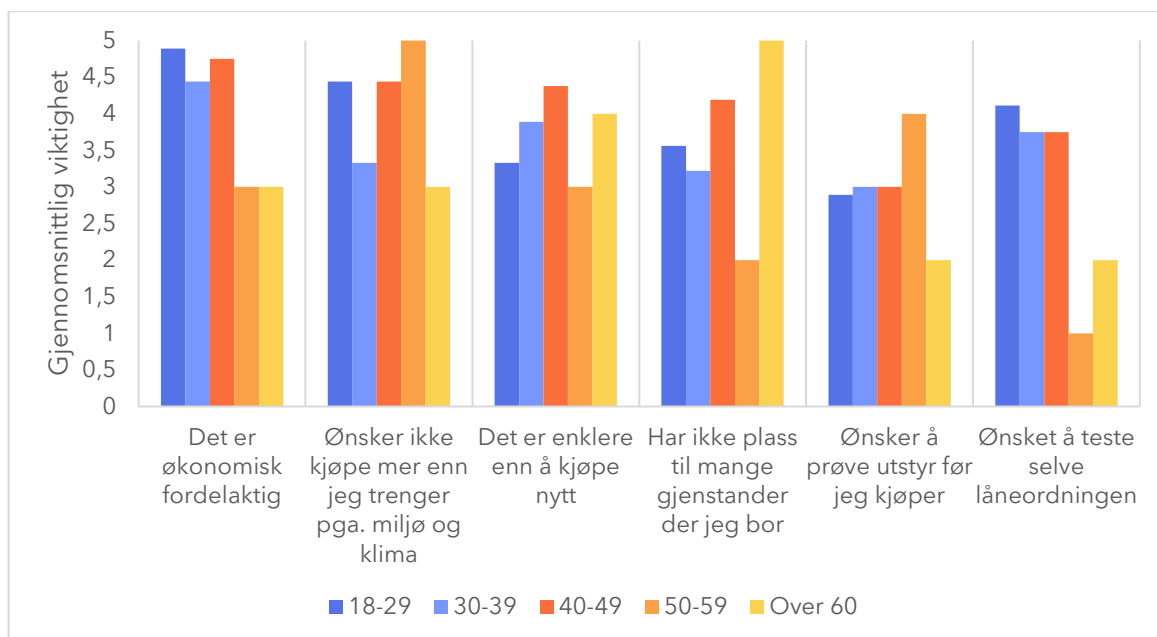
Det er ingen forskjell i disse motivene på tvers av kjønn, inntekt eller utdanning. Det er noe variasjon når det gjelder alder og motiver for å låne i stedet for å kjøpe (se Figur 5). Økonomi og ønsket om å teste ordningen er mindre viktige årsaker for de over 50 år enn yngre. Vi ser også at praktiske hensyn, slik som lagringsplass hjemme og enkelheten med å låne fremfor å kjøpe, blir viktigere jo eldre man er. Derimot er ingen av disse forskjellene statistisk signifikante², noen som sannsynligvis skyldes liten utvalgsstørrelse.

Figur 5: Hvor viktig var de følgende årsakene til at du valgte å låne fremfor å kjøpe? (N=38)

² Variansanalyse (ANOVA) for kjønn, alder, inntekt og utdanning viser ingen signifikante forskjeller i gjennomsnittssvarene til de ulike gruppene, altså p-verdier mindre enn 0.1 (10%-nivå). Det samme gjelder t-tester med samme demografiske faktorer og hver årsak.

Figur 6: Årsak for å låne etter alder. (N=38)

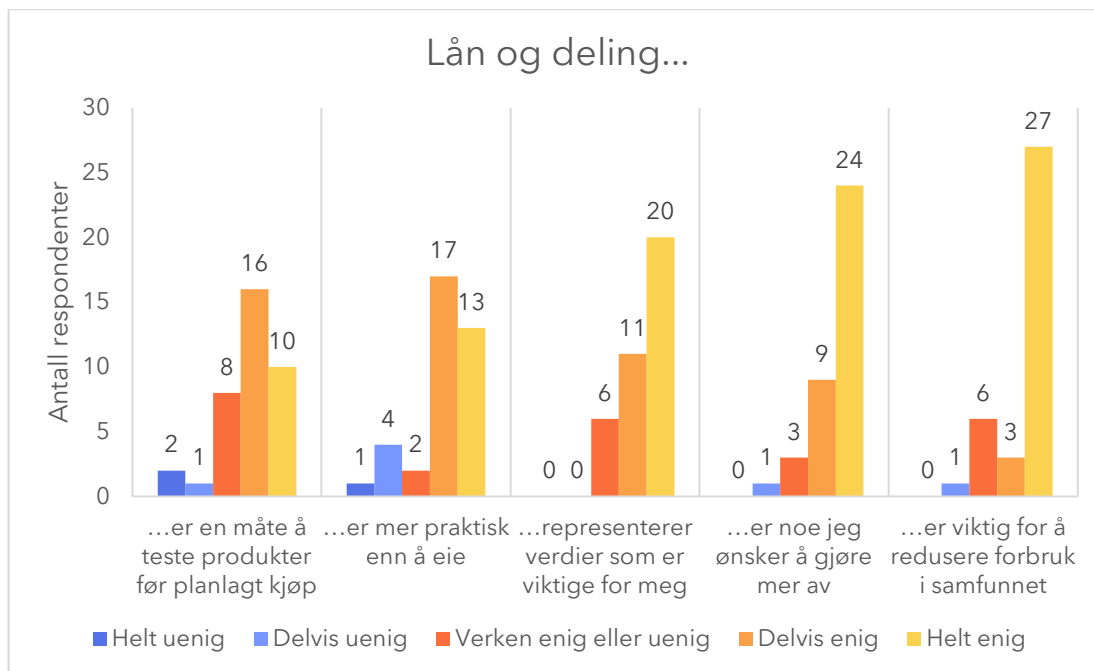

2.5 Motivasjon for å låne versus lån i praksis

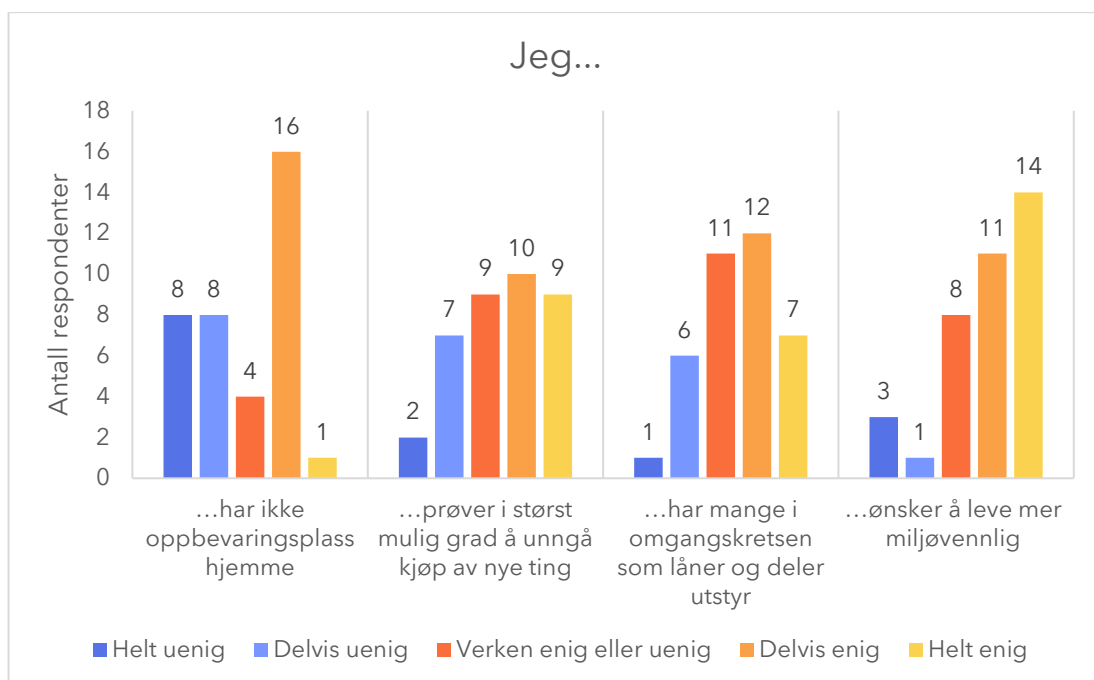
Sentralt for denne studien har vært å se på hva folk tenker om lån deling, hvor ofte de gjør det og om det er en sammenheng mellom disse. Figur 7 og 8 viser resultatene fra spørsmål om lånernes tanker om og holdninger til lån og deling, mens figur 9 viser resultatene fra konkrete spørsmål om lån i praksis. I figur 10 blir motivasjon for å låne sammenlignet med lån i praksis.

På spørsmål om tanker om og holdninger til lån (se figur 7 og 8) er det tydelig at lånerne er opptatt av miljøaspektet ved låneordningen. Over 70 prosent (n=27) svarer at lån er viktig for å redusere forbruk i samfunnet og en av tre sier de ønsker å leve mer miljøvennlig. De fleste er også enige i at lån og deling representerer viktige verdier og er positive til å låne mer i fremtiden. I praksis er det få som har lånt, delt, kjøpt gjenstander brukt eller reparert gjenstander selv mer enn 1-2 ganger i året (se figur 9). Svarene er like på tvers av demografiske faktorer slik som kjønn og alder.

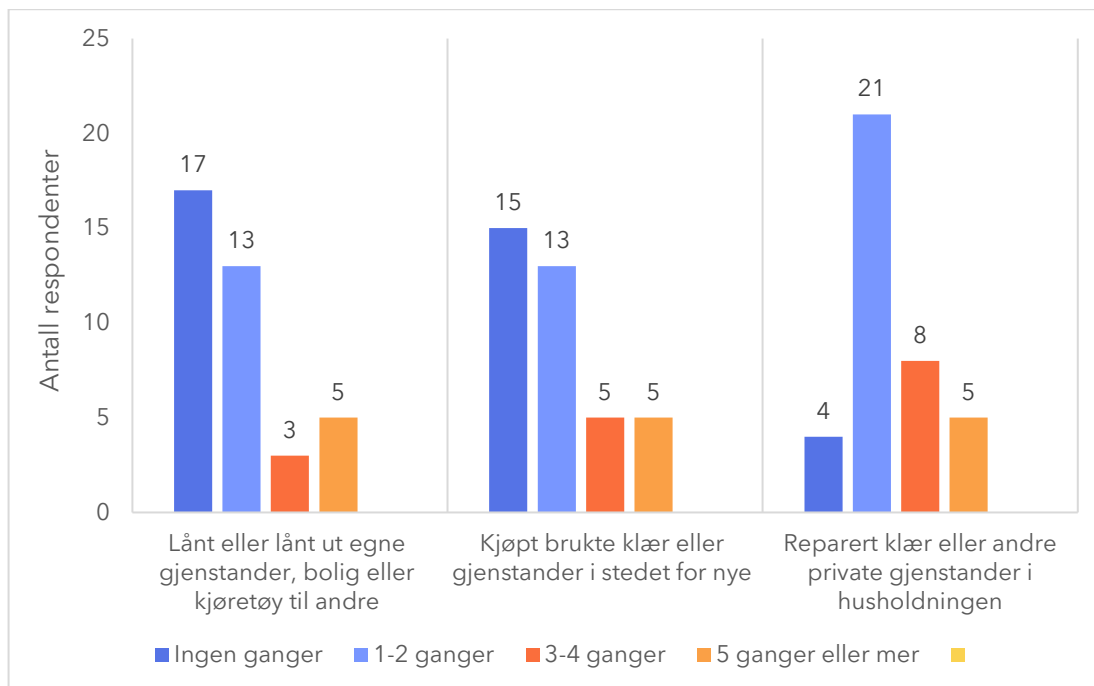
Figur 7: Hvor enig er du i følgende utsagn? (N=37)

Figur 8: Hvor enig er du i følgende utsagn? (N=37)

Figur 9: Hvor ofte har du det siste året utført følgende handlinger? (N=38)

Omfanget av lånevirkosomhet i praksis er generelt lavere enn uttrykt ønske og motivasjon til å låne mer i fremtiden. Det er ingen statistisk signifikant sammenheng mellom lån i praksis og motivasjon³ generelt⁴, eller på tvers av kjønn, inntekt eller utdanning⁵. På dette området reflektere undersøkelsen tidligere forskning som ofte har påpekt at det eksisterer et gap mellom folks holdninger og verdier til klima og miljø og de handling som faktisk gjøres i hverdagen (Blake, 1999; Newton & Meyer, 2013; Zhang, Bai, Mills, & Pezzey, 2021).

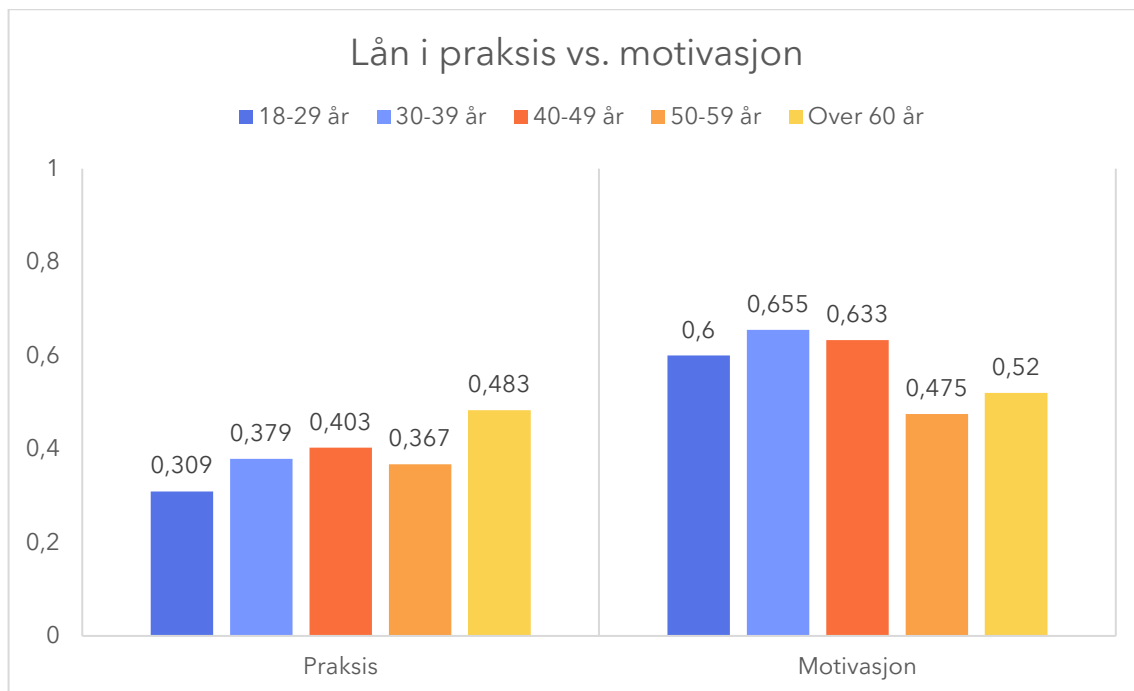
Den største forskjellen mellom motivasjon og praksis er mellom aldersgrupper, slik vist i figur 10. Mens lån i praksis på den ene siden øker med alder, avtar motivasjonen jo eldre en er. Denne forskjellen er heller ikke statistisk signifikant, men det kan som nevnt også skyldes utvalgsstørrelsen.

³ Indikatoren for praksis er svarene på følgende spørsmål standardisert og slått sammen til en indikator fra 0 (låner og deler lite) til 1 (låner og deler ofte): *Hvor ofte har du lånt utstyr fra andre butikker eller utlånssteder? Hvor mange ganger har du lånt utstyr eller gjenstander fra eller til andre de siste 12 månedene?* Og *Enig/delvis enig i at mange i min omgangskrets ofte låner og deler utstyr eller gjenstander.* Indikatoren for motivasjon er svarene på følgende spørsmål om hvor enig de var i ulike utsagn standardisert og slått sammen til en indikator fra 0 (lån er ikke viktig for meg) til 1 (lån er viktig): *Lån og deling representerer verdier som er viktige for meg, og Lån og deling er noe jeg vil gjøre mer av i fremtiden.*

⁴ Pearson's korrelasjonskoeffisient mellom motivasjon og praksis er ikke signifikant, altså har p-verdi høyere enn 0.1.

⁵ Variansanalyse gir ingen signifikante effekter med p-verdier lavere enn 0.1.

Figur 10: Lån i praksis vs. motivasjon. (N: 19-29 år=6, 30-39 år=12, 40-49=6, 50-59=8, 60+=5) (N=43)

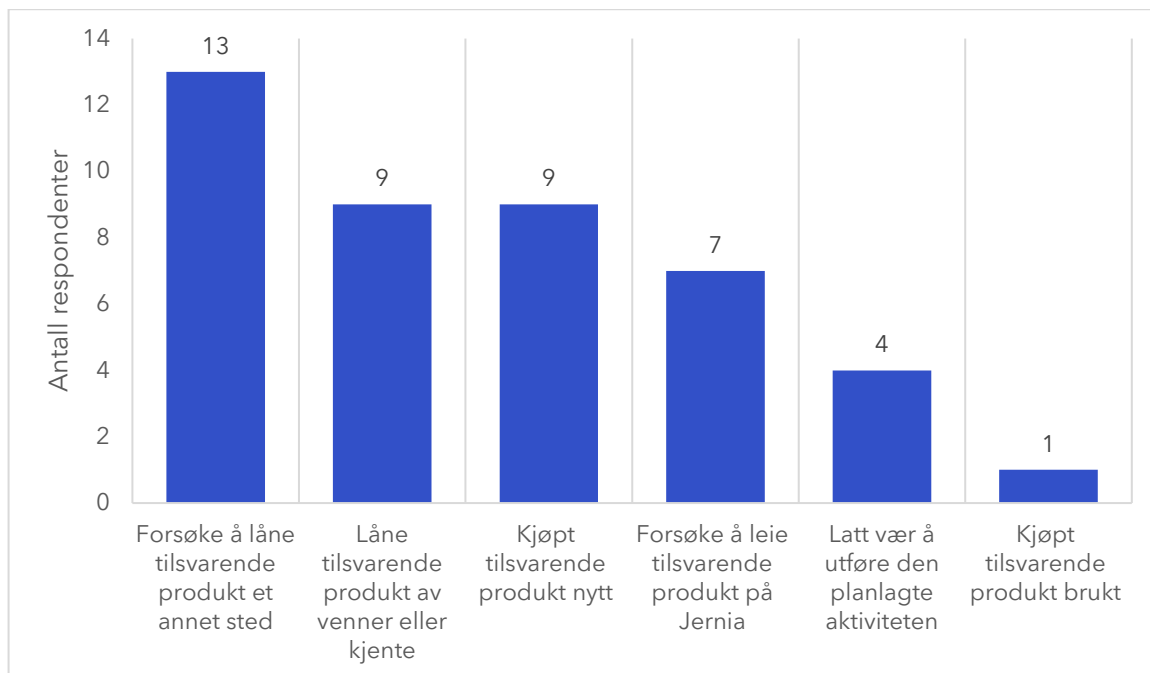
2.6 Låneordningen erstatter ikke planlagt kjøp

Det er interessant å se hvorvidt låneordningen påvirker personlig forbruk, altså om det erstatter et kjøp av nytt utstyr eller om ordningen i seg selv har inspirert til forbruk som ikke ellers ville vært et alternativ. Figur 11 viser resultatene fra spørsmålet om hva alternativet ville vært dersom de ikke kunne låne dette utstyret på Jernia.

De aller fleste svarte at de ville forsøkt å låne tilsvarende utstyr fra andre utlanssteder, venner eller familie. En av fem svarte også at de ville forsøkt å leie tilsvarende produkt fra Jernia, noe som er mulig i Jerniabutikker landet rundt. Kun en av fire svarte at alternativet ville vært å kjøpe tilsvarende produkt nytt. Dette indikerer at for de fleste lånerne var det ikke et alternativ å kjøpe tilsvarende produkt nytt. I tillegg svarte kun fire av lånerne at de ville latt vær å gjennomføre planlagt aktivitet dersom de ikke kunne låne, noe som indikerer at låneordningen i seg selv ikke har inspirert frem handlingen. Dette samsvarer med motivasjonene uttrykt ovenfor, altså at å låne for å teste ut et produkt før planlagt kjøpt ikke var en viktig motivasjon for lånerne.

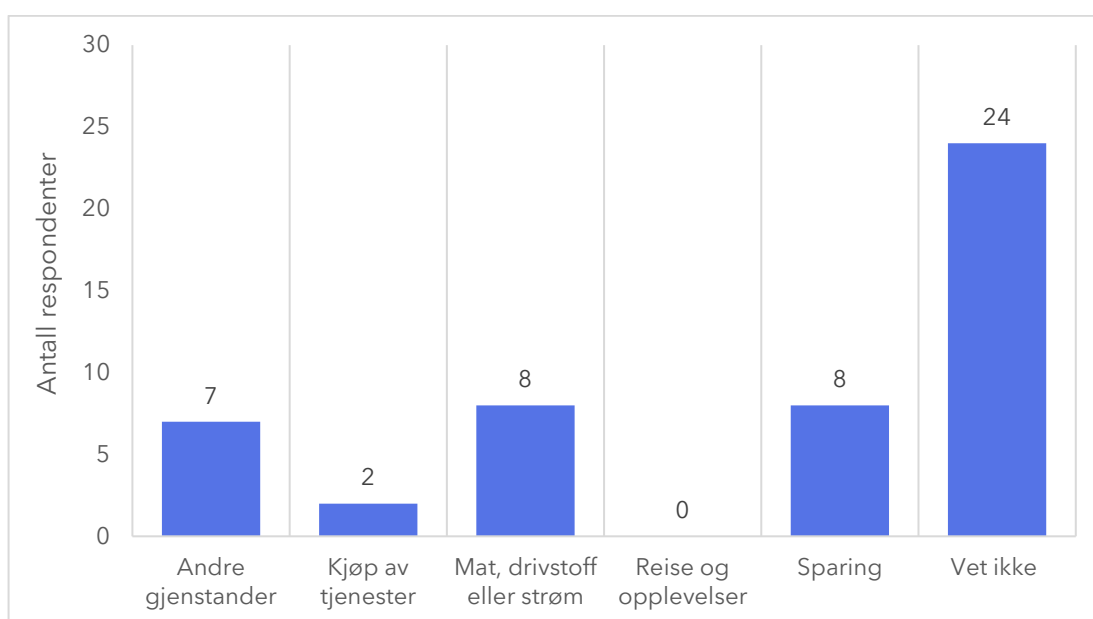
Det det er ingen nevneverdige forskjeller i disse svarene på tvers av alder, inntekt eller utdanning. Det er derimot en tendens til at flere menn enn kvinner ville kjøpt nytt, mens flere kvinner enn menn ville forsøkt å låne av venner og familie.

Figur 11: Hva ville vært alternativet dersom du ikke kunne lånt dette utstyret fra Jernia? (N=43)

En annen effekt på personlig forbruk er når pengene en sparer på en slik ordning heller brukes til andre gjenstander, og derfor ikke reduserer det totale forbruket likevel. For å se etter en slik effekt ble respondentene spurt om de hadde noen formening om hvordan de benyttet pengene de sparte på å låne fremfor å kjøpe nytt. Resultatene er presentert i figur 12. Fra figuren ser vi at over 50 prosent ikke hadde noen formening om hvordan de benyttet pengene. For de fleste lånerne førte ikke låneordningen til mersalg i butikken heller, utenom salg av såpen som tilhørte tepperenseren som måtte kjøpes separat, noe flere av respondentene kommenterte i en åpen tekstboks i undersøkelsen.

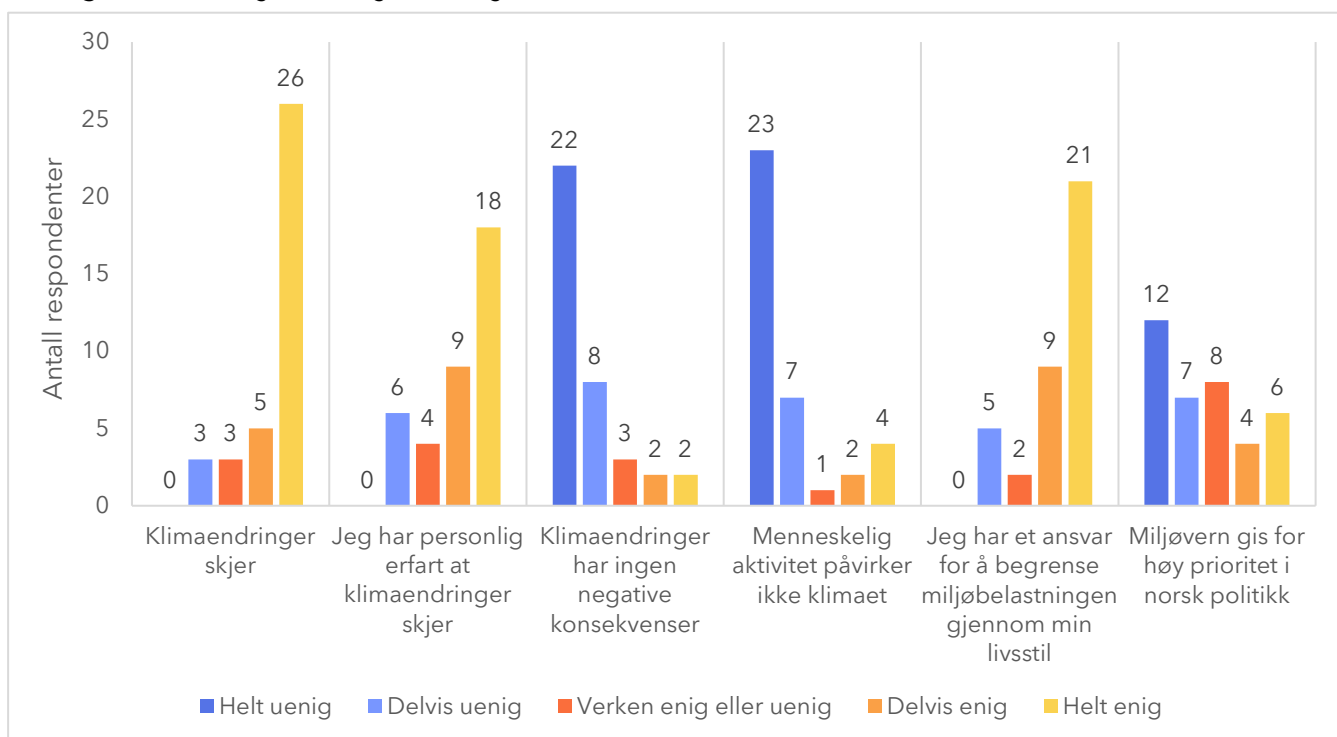
Figur 12: Hvordan benyttet du pengene du sparte ved å låne utstyr fremfor å kjøpe (mulig å velge flere svaralternativer)? (N=43)

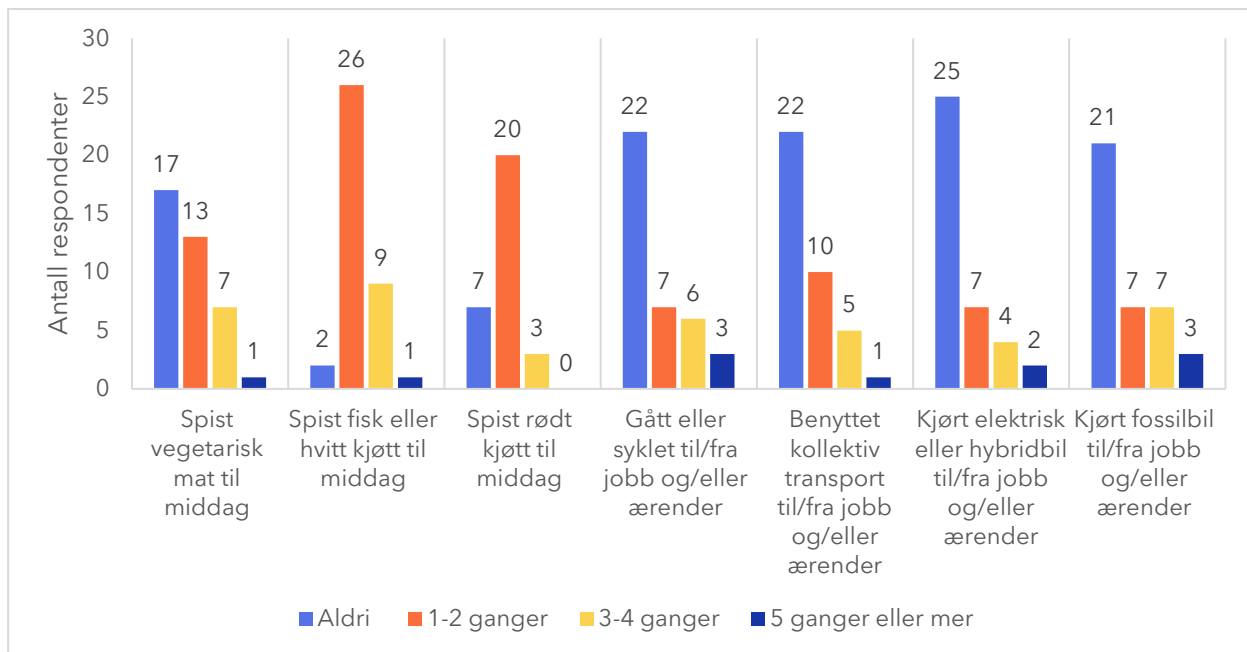
2.7 Livsstil og holdning til klima

I figur 13 presenteres resultatene fra spørsmålet om holdninger til klima. Her ble respondentene spurt om hvor enige de var i forskjellige utsagn på en skala fra *helt uenig* (1) til *helt enig* (5). I figuren ser vi at de fleste respondentene har holdninger i tråd med naturvitenskapen. Derimot er de fleste respondentene uenig i at de selv har et ansvar for å begrense miljøbelastningen gjennom sin egen livsstil. Figur 14 viser resultatene fra spørsmål om livsstil. Det er ikke grunnlag for å si at lånerne her har en livsstil som i stor grad avviker fra gjennomsnittet i de sosiodemografiske segmentene de inngår i.

Figur 13: Hvor enig er du i følgende utsagn? (N=37)

Figur 14: Hvor ofte har du siste uken utført følgende handlinger? (N=38)

3. Resultater fra kvalitative intervju

Under følger en oppsummering av tre dybdeintervjuer som ble gjort av personer som har benyttet utlånsordningen. Vi vil først presentere en oppsummering av hvert intervju før vi gir en kort oppsummering av noen sentrale innsikter og generelle inntrykk.

3.1 Intervju 1 - Låner i Drammen

Informanten er en enslig kvinne på 54 år som nokså nylig har flyttet til Strømsø i Drammen der hun bor i en leilighet. Hun er utdannet innenfor pedagogikk, men er nå arbeidsledig og delvis trygdet. Hun eier ikke egen bil, men bor sentralt og i nærhet til Strømsø senter. Hun har lånt en elektrisk drill én gang i Jernias butikk på Strømsø. Drillen ble lånt fordi hun var i en flytteprosess og hadde behov for denne for å demontere og montere en seng. Hun fikk vite om muligheten gjennom en annonse som hun så like etter at hun hadde flyttet til området. Hun kjøpe noen skruer og spiker med samtidig.

Informanten synes låneprosessen i butikken var ryddig og grei. Utfordringen var at hun aldri hadde benyttet en elektrisk drill før og at hun opplevde verktøyet som vanskelig og risikabelt å bruke.

«Det som det som på en måte ga litt motstand mot å gjøre det igjen, at jeg syns drill er litt skummelt. Å sette på sånne bits. Jeg vet ikke, er den festa nå liksom? Kan den sprette av gårde når strømmen er på, ikke sant? Jeg har ikke erfaring nok til å vite om det sitter som det skal, eller om det kan plutselig fyke i øyet mitt. Det gikk bra, men jeg følte meg ikke utlært da jeg hadde holdt på en stund for jeg synes det var skummelt hver gang jeg skulle vurdere å bytte en bits og starte på nytt».

I ettertid tenker hun at hun gjerne kunne ha hatt behov for litt mer instruksjoner før hun forlot butikken. Hun er litt usikker på om hun ville lånt en drill på nytt, og sier at hun nok heller ville ha kjøpt en liten «damedrill». Hun kunne likevel tenke seg å låne andre ting senere, gjerne andre og enklere verktøy som er dyre å kjøpe.

Hun forteller at hovedmotivet for at hun ville låne var økonomi, og at det var lett tilgjengelig. Koblingen til biblioteket og mulighetene for å benytte et bibliotekskort kjente hun ikke til, og dette ble heller ikke nevnt under utlånsprosessen. Enkeltheten ved å eie noen ting ble også fremhevet:

«Jeg blir nok mer og mer opptatt av å ha det komfortabelt jo eldre jeg blir. Det er nok hovedgrunnen til at jeg for eksempel nå heller vil kjøpe meg en liten drill, fordi det er enklest å ha det i skapet. For en drill kan man bruke ofte, men sånn som en elektrisk sag, for eksempel, kunne jeg funnet på å låne fra Jernia igjen, for den bruker jeg kanskje ikke én gang i året en gang, men hvert femte år eller hvert tiende år»

Klima og miljøaspektet var ikke inne i bilde da hun bestemte seg for å låne verktøyet. Hun tror generelt ikke at utlån av verktøy kan ha noen særlig klimagevinst, og snakker mye om at det ikke er enkeltmenneskers ansvar å redde miljøet:

«Det er jo ikke det å produsere verktøy som gjør at klima blir dårligere. Det er jo produksjon av biler, og virkelig store ting da, og ikke minst sånne forbruksvarer som klær. ... det er industrien vi må gjøre noe med. Det er ikke vi som skal tvinges til å kjøpe færre klær, men industrien som kan for eksempel bruke, eller utvikle mer miljøvennlig fargestoffer...»

Hun mener likevel at forbrukere kan ha en betydning for å påvirke produsenter. Tidligere har hun boikottet Zara og andre butikkjeder som hun hadde hørt drev med uetisk produksjon, men hun synes det er vanskelig å vite hvem hun kan stole på. Hun gir ikke uttrykk for at hun legger mye vekt på å endre sine forbruksvaner, men hun prøver å unngå å kjøpe plast og er irritert over at mange produkter (også Jernias) er pakket inn i plast.

Hun har ikke benyttet biblioteket mye før, men lånt bil ved et par anledninger og kjøpt mye brukt på Finn, loppemarkeder og lignende. På spørsmål om hva hun tenker om at Jernia låner ut verktøy er hun veldig positiv, og hun tror at dette er positivt for Jernias omdømme på alle måter.

«.. Jeg tenkte: åh så kult, at de var flinke med markedsføringen og at de tenkte moderne, og rett og slett at det var en kul ide. Så ja, Jernia kom positivt ut av det sånn umiddelbart. Men det med at totalopplevelsen ikke var så fantastisk, det har jo ikke bare med Jernia å gjøre, men fordi jeg slet litt med drillen»

3.2 Informanten er i en livssituasjon der hun har liten plass hjemme, og privatøkonomien tilsier at hun må tenke på å begrense utgiftene. Lån av gjenstander gjør hun av nødvendighet, sier hun, ikke idealisme. Hun mener at det er endringer i folks oppfatninger av å låne ting, og at den yngre generasjonen opplever det som mindre skamfullt å låne enn hennes generasjon. Hadde det vært mulig kunne hun gjerne tenkt seg å låne verktøy av venner, men de jobber på dagtid, har familier og bor for langt unna: «Jernia er nærmere enn vennene mine for å si det sann», sier hun.

Intervju 2 - Låner i Tromsø

Informanten er 37 år gammel, mann, med samboer og to barn under 10 år. Han er fra Tromsø og bor i et rekkehus et lite stykke utenfor sentrum. Informanten arbeider i en administrativ stilling i Universitets- og Høgskolesektoren, mens samboeren er sykepleier. Husholdningsmedlemmene er opptatt av klima, miljø og gjenbruk, med strømsparing, delvis smart-hus, og elbil. De forsøker å handle lokalt og senke forbruket av varer med lang frakt.

Da informanten benyttet utlånstjenesten hos Jernia i Tromsø arbeidet han på samme kjøpesenter. Avstanden til butikken var dermed en kort spasertur, og han beskriver tilgjengeligheten som en viktig årsak til at han valgte å låne en tepperenser. Han oppdaget tilbudet ved en tilfeldighet da han besøkte butikken i et annet ærend. I forkant av lånet søkte han etter informasjon om hvordan å reservere på internett, men endte til slutt med å skanne QR-koden i butikken. Prosessen med utlånet gikk greit, selv om informanten kritiserte mangelen på tilgjengelig informasjon. Dette gjaldt både på internett og fra de som arbeidet i butikken:

«De i butikken var ikke helt sikker på hvordan de gjorde det, så de sa bare hva det het også skulle jeg google meg frem til hvordan legge inn en reservasjon, og det var litt knotete. Dette kunne vært veldig mye enklere. Hvis du ikke er på Jernia og kan skanne QR-koden, ender du opp med å måtte gå tilbake dit»

Selve utlånet var likevel en positiv erfaring for informanten, som gjerne vil benytte seg av tilbudet flere ganger. Med tepperenseren i hus forsøkte han å vaske alle aktuelle tekstiler, møbler og tepper, men brukte fremdeles kun en fjerdedel av såpeflasken. Han anså dette som problematisk i et miljøperspektiv, og mente at studenter og andre med dårlig råd og mindre husholdninger ville bli avskrekket fra å bruke tilbudet når såpen var såpass dyr. Forslaget var å selge mindre beholdere med såpe, og likevel tjene mer per liter. Årsaken til at han ville bruke tepperenser på nytt forklarte han med

«Unger og lørdagsgodt, rett og slett. Smeltet sjokolade og makrell i tomat ...».

Det var omtrent ett år mellom første lån og andre låneforsøk, noe informanten anså som en sannsynlig frekvens med tanke på vårrengjøring av kjøretøy. Da det andre lånet ble mislykket grunnet lang ventetid på tepperenseren, gikk gjøremålet i glemmeboken. Det var ikke et alternativ å kjøpe en tepperenser, både som følge av økonomi- og plassbesparelse.

Foruten å være en aktiv bibliotekbruker, har informanten lånt og leid en rekke gjenstander med sammenlignbare egenskaper som tepperenseren. Deriblant er en asfaltkutter, et sagebord, ulike spesialverktøy og en henger. Fellesnevneren er at gjenstandene brukes sjeldent, koster penger og opptar mye lagringsplass:

«Jeg har lånt asfaltkutter en gang i mitt liv og tviler på at jeg blir å gjøre det igjen. Jeg ser for meg at tepperenser og tilhenger er det jeg har behov for oftest».

Klima- og miljøhensyn var ikke motiverende for selve lånet, men informanten forstår hvordan utlånet av gjenstander gjennom Jernia er bærekraftig. Han forklarte at «Hvis jeg har et prosjekt og trenger et redskap så er ikke miljøet det første jeg tenker på, men det er jo et klapp på ryggen om det også var bra for miljøet». Han bruker Finn.no for å kjøpe brukt elektronikk, fritidsutstyr, og barneklær og sko, og forankrer dette i et verdigrunnlag der resirkulering og gjenbruk er sentralt. Han ser Jernia-tilbudet i sammenheng med en fremvoksende og miljøbevisst trend med både utleie og utlån. Det er imidlertid et behov for tydeligere kommunikasjon dersom utlånet hos Jernia skal forbindes med verdigrunnlaget om klima- og miljø, og deretter fostre miljøbevissthet. Samtidig mener han at større og gjennomgripende samfunnsendringer med deling fremfor kjøp vil kunne endre forbruksvaner på samme måte som strømmetjenester har endret eierstrukturen tilknyttet mediekonsum.

3.3 Intervju 3 - Låner i Tromsø

Informanten er en 37 år gammel mann, som er gift uten barn, med bosted litt utenfor Tromsø. Han er opphavelig fra Tyskland, men har bodd i ulike verdenshjørner i flere tiår. Årsaken til at han valgte å bosette seg i Nord-Norge var utsiktene for arbeid og håpet om en rolig og tilbaketrukket livsstil nær naturen. Selv har han ingen høyere utdanning, mens konen har en bachelorgrad.

Årsaken til lånet av tepperenseren var behovet for å rengjøre eget kjøretøy. Informanten kjørte i ens ærend til Jernia, og fant til sin overraskelse at han kunne låne i stedet for å kjøpe tepperenseren. Registrering som låntaker i butikken tok litt tid, men var verdt det ettersom tilbudet var gratis. Informanten har ingenting å utsette på utlånsprosessen, og regnet med at dette ville gå fortere neste gang han skulle låne. Vel hjemme tok han fatt på langt mer rengjøringsarbeid enn det som i utgangspunktet var planlagt:

«Jeg vasket to biler og så å si alle teppene hjemme. Vi har vegg-til-vegg-teppe og to kaniner som bor i huset, så jeg brukte en halv dag, omtrent seks timer på rengjøringen. Det var veldig godt å få gjort alt i en omgang. Jeg vasket alt du kan forestille deg i løpet av de timene»

Informanten var svært imponert over hvor effektivt og grundig han fikk vasket bilsetene og beskriver dette som en rengjøring der en gjenstand ledet til den neste. Kostnaden med såpen anså han som uproblematisk ettersom han gjerne ville låne tepperenseren igjen i fremtiden. Han ser for seg at han vil benytte utlånet av tepperenseren en gang i året om tilbudet vedvarer. Dette var både resultat av kaniner, vegg-til-vegg-teppe, og arbeid som bygningsarbeider. Sistnevnte ledet til skittent

bilinteriør, og han hadde anbefalt utlånet av tepperenseren til venner i samme bransje. Flere av de bekjente hadde benyttet tepperenseren, og sett dette som en gylden mulighet til å spare penger. For Jernia sin del mente han en bedre markedsføring, gjennom nettsider, nyhetsbrev og reklame kunne sikre at flere bruke låneordningen.

Informantens klima- og miljøinnsats går hånd i hånd med et forsøk på å bruke ressursene i den omkringliggende naturen. Han sparer på strøm ved å sanke fyringsved, og konen hans planter grønnsaker og komposterer avfall i hagen. Tidligere hadde han leid og lånt andre redskaper, og husholdningen baserte seg i stor grad på Finn.no i forbindelse med nye innkjøp. Både økonomi og bærekraft var viktige motiver for deling av redskaper, i tillegg til plassbesparelse: «Når gjenstandene produseres for at du bare skal bruke de en gang i året, er det skikkelig bortkastet. Så lenge man klarer å planlegge i forveien kan man like gjerne kvitte seg med redskapene og spare plass i hjemmet.» Informanten beskrev dette som en læringsprosess, der deling fremfor forbruk må innarbeides i praksis. Alternativet til lån ville vært å kjøpe en tepperenser. Han var svært fornøyd med tilbudet, og forklarte hvordan lånet av tepperenseren styrket en allerede god relasjon til Jernia.

3.4 Oppsummering av intervjuene

Intervjuene understøtter og utdyper flere av funnene fra spørreundersøkelsen.

Alle informantene hadde gode opplevelser med lånet og uttrykte at de kunne tenke seg å låne igjen. En lik tilfredshet med ordningen var også tydelig i spørreundersøkelsen. Intervjuene indikerer at klima- og miljøaspektet ved deleordningen ikke blir mye vektlagt eller er en stor motivasjon for noen av informantene. Alle legger likevel vekt på hvordan utlån i butikk kan bidra til samfunnsmessige endringer med mer deling og mindre forbruk. Som i spørreundersøkelsen ser vi også her at det er økonomiske og praktiske hensyn som veier tyngst.

Intervjuene viser hvordan utlånet hos Jernia virket «aktiverende» for informantene. Ordningen og produktene muliggjorde aktiviteter som ellers ikke hadde generert nye innkjøp. I tillegg kommer det frem fra intervjuene at deleordningen på Jernia fremsto i en læringsprosess. Informantene nevner læring i sammenheng med bruken av selve utstyret, men også i bruken av deleordninger.

For alle informantene handlet lånet i stor grad om hvilken type produkt som ble lånt. Alle informantene forklarte at de lånte nettopp dette utstyret fordi det var noe de ikke hadde bruk for så ofte - gjerne én til to ganger i året, er dyrt å kjøpe nytt og som tar plass hjemme. Dette kan gi en indikasjon på hvilken type produkt som kan egne seg for slike deleordninger.

4. Oppsummering og refleksjoner

Ut fra disse undersøkelsene er det tydelig at deleordningen på Jernia har gitt brukerne gode erfaringer, aktivisert lånerne med handlinger som ikke ellers hadde vært et alternativ, og inspirert de til å låne og dele mer i fremtiden. Gjennom ordningen har lånerne fått erfaringer med å låne utstyr direkte i butikken, noe som kan gjøre terskelen lavere for å søke lignende ordninger. Brukerne har også lært å bruke ulikt utstyr, noe som igjen kan forlenge levetiden til gjenstander de allerede eier ved reparasjon eller vedlikehold. Studien gir ikke indikasjoner på at ordningen medfører økt forbruk, ved at informanter prøver ut utstyr som senere kjøpes inn. De største utfordringene for pilotprosjektet var praktiske, knyttet til i koordineringen og kommunikasjonen mellom systemutviklingen og implementasjon i forretningene, og Covid-19 pandemien som gjorde at piloten måtte lanseres to ganger. Funksjonaliteten kunne også vært forbedret og gjort enklere, og det hadde vært ønskelig med mer informasjon om ordningen og hvordan bruke systemet. Omfanget av brukere ble totalt sett noe lavere enn forventet, noe som igjen resulterte i at datagrunnlaget for videre analyser i prosjektet ble relativt begrenset.

Det er flere av funnene i denne studien som det kan være relevant å se videre på i fremtidige arbeider. For det første vil det være interessant å se om denne typen ordninger kan ha en «smitteeffekt» der lån i butikk kan gjøre lån og deling mer populært blant mennesker som ellers ikke er motivert av klima- og miljøhensyn. For eksempel svarte flere av respondentene i spørreundersøkelsen at de selv ikke hadde ansvar for å begrense miljøbelastningen gjennom sin livsstil, og dette var heller ikke sentralt i intervjuene. Alle ble derimot mer positive til deleordninger etter å ha prøvd det ut hos Jernia.

For det andre vil det være interessant å se nærmere på materielle, økonomiske og symbolske aspekter ved gjenstander som gjør de attraktive som låneobjekter i butikkene. Hva var det som gjorde tepperenseren så populær i vårt utvalg? En nærmere utforskning av disse forholdene kan gi en pekepinn mot hvilken type produkt som best mulig kan brukes i slike ordninger og dermed oppskalere deling.

For det tredje viser studien interessante ulikheter mellom praktisk involvering i delingsordninger og kognitive aspekter knyttet til holdninger, verdier og motivasjoner. De store ulikhetene vi fant mellom utrykte motiver/holdninger og faktisk atferd, reiser blant annet spørsmål ved hva det er som forhindrer personer som ønsker å låne/dele fra faktisk involvering? En videre utforskning av denne typen variasjoner innenfor ulike grupper i samfunnet er også et spennende tema for videre arbeider.

Referanser

- Amatuni, L., Ottelin, J., & Steubing, B. (2020). Does car sharing reduce greenhouse gas emissions? Assessing the modal shift and lifetime shift rebound effects from a life cycle perspective. *Journal of Cleaner Production*, 2666, 121869.
- Bjelle, E. L., Steen-Olsen, K., & Wood, R. (2018). Climate change mitigation potential of Norwegian households and the rebound effect. *Journal of Cleaner Production*, 172, 208-217.
- Blake, J. (1999). Overcoming the "value-action gap" in environmental policy: tensions between national policy and local experience. *Local Environment* 4, 257-278.
- Botsman, R., & Rogers, R. (2011). *What's Mine is Yours. How collaborative consumption is changing the way we live.* London: Collins.
- Graessley, S., Horak, J., Kovacova, M., Valaskova, K., & Poliak, M. (2019). Consumer Attitudes and Behaviors in the Technology-Driven Sharing Economy: Motivations for Participating in Collaborative Consumption. *Journal of Self-Governance and Management Economics*, 7(1), 25-30.
- Guillen-Royo, M. (2023). 'I prefer to own what I use': Exploring the role of emotions in upscaling collaborative consumption through libraries in Norway. *Cleaner and Responsible Consumption*, 8, 100108.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.clrc.2023.100108>
- Hawlitschek, F., Teubner, T., & Gimpel, H. (2018). Consumer motives for peer-to-peer sharing. *Journal of Cleaner Production*, 204, 144-157.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.08.326>
- Henrik Jochumsen, T. E. J., Mia Mathiasson, Espen Eigil Barratt-Due Solum, Monica Guillen-Royo, Anniken Førde, Sandra Elise Bakkevoll. (2023). UPSCALE - Upscaling sustainable collaborative consumption using public libraries. *Nordic Journal of Library and Information Studies*, (Forthcoming).
- Julsrud, T. E. (2021). Bærekraftig deling i norske kommuner: status og nye muligheter. Retrieved from Oslo: <https://hdl.handle.net/11250/2737245>
- Julsrud, T. E. (2023). Sustainable sharing in local communities: exploring the role of social capital. *Local Environment*, 28(6), 811-827.
doi:10.1080/13549839.2023.2179611
- Newton, P., & Meyer, D. (2013). Exploring the Attitudes-Action Gap in Household Resource Consumption: Does "Environmental Lifestyle" Segmentation Align with Consumer Behaviour? *Sustainability*, 5, 1211-1233. doi:10.3390/su5031211
- Oliveira, T., Tomar, S., & Tam, C. (2020). Evaluating collaborative consumption platforms from a consumer perspective. *Journal of Cleaner Production*, 273(123018).

- Wahlen, S., & Laamanen, M. (2017). Collaborative Consumption and Sharing Economies. In M. Keller, T. Halkier, T. Wilska, & M. Truninger (Eds.), *Routledge Handbook of Consumption* (pp. 94-105). Oxford: Routledge.
 - Zhang, Y., Bai, X., Mills, F. P., & Pezzey, J. C. V. (2021). Examining the attitude-behavior gap in residential energy use: Empirical evidence from a large-scale survey in Beijing, China. *Journal of Cleaner Production*, 295(126510).

Appendiks

Spørreundersøkelsen

Lån av utstyr på Jernia

Vi setter pris på at du kan svare på spørreundersøkelsen. Undersøkelsen tar cirka 10 minutter og handler om lån av utstyr.

Alle som svarer er med i trekningen av et gavekort på 800 kr. Legg igjen e-posten din på slutten av undersøkelsen for å være med i trekningen.

[neste side]

1. Vi har registrert at du har lånt utstyr på Jernia. Hvilken butikk var dette? Dersom du har lånt flere ganger, tenk på siste gangen.

1. Drammen, CC
2. Drammen, Strømsø
3. Drammen, Gulskogen
 - Tromsø, Jekta

2. Hva var det du lånte?

5. Tepperenser
6. Borhammer
7. Eksentersliper
1. Batteripakke
2. Annet (vennligst spesifiser) **[tekstboks]**

3. Hvor ofte har du lånt på Jernia?

- 1 gang
- 2-3 ganger
- 4-5 ganger
- 6 ganger eller mer
- Vet ikke

4. Hvor ofte har du lånt utstyr fra *andre butikker eller utlanssteder*?

- Aldri
- 1-3 ganger
- 4-5 ganger
- 6 ganger eller mer
- Vet ikke

5. Omtrent hvor lang reisevei er det fra ditt bosted til Jerniabutikken? Oppgis i kilometer i tekstboks.

[tekstboks]

6. På hvilken måte reiste du til Jernia da du lånte? Om flere ganger, tenk på den siste gangen.

- Bensin-/dieselbil
- Elbil/hybridbil
- Buss/tog/bane
- Sykkel/gange

- Husker ikke
7. Gjorde du noen ærender på vei til eller fra Jernia?
- Ett ærend
 - To eller flere
 - Ingen ærender
 - Husker ikke
8. Hvordan ble beslutningen om å låne fattet?
- Ble planlagt i forveien
 - Bestemte meg da jeg var i butikken
 - Husker ikke
9. Lånte du som privatperson eller for en bedrift?
- Privat
 - Bedrift

[neste side]

[hvis bedrift, still spørsmål 9.1 og 9.2.. Hvis privat, hopp videre til spørsmål 10]

I bedriften du lånte for ...

9.1. Omtrent hvor mange ansatte er det i bedriften?

- 1-9
- 10-19
- 20-49
- 50-99
- 100-199
- 200 eller flere

9.2. Hvilken bransje/næring tilhører bedriften?

- Bank og finans
- Bygg og anlegg
- Industri
- IT
- Offentlig/kommunal virksomhet
- Rengjøring
- Transport og lagring
- Varehandel
- Verksted
- Annen privat virksomhet

10. Hvordan var dine erfaringer med lån av utstyr?

- Svært god
- God
- Verken god eller dårlig
- Dårlig
- Svært dårlig

Hvis dårlig eller svært dårlig, hvorfor var erfaringen dårlig?

[tekstboks]

[neste side]

11. Kan du tenke deg å låne utstyr på Jernia igjen?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

12. Kan du tenke deg i fremtiden å låne utstyr fra *andre butikker eller utlånesteder*?

- Ja

- Nei
- Vet ikke

Hvis ja, hva kunne du tenke deg å låne? (Mulig å velge flere alternativer)

- Verktøy
- Kjøkkenutstyr
- Sportsutstyr
- Elektronikk
- Klær/smykker/vesker
- Annet (vennligst spesifiser) **[tekstboks]**
- Vet ikke

13. Hvordan benyttet du pengene du sparte ved å låne utstyr fremfor å kjøpe? (Mulig å velge flere alternativer)

- Kjøp av annet utstyr eller materiell
- Kjøp av tjenester
- Kjøp av mat, drivstoff eller strøm til bolig
- Reiser eller opplevelser
- Sparing
- Annet (vennligst spesifiser) **[tekstboks]**
- Har ingen formening om hvordan jeg benyttet pengene

14. Hva ville vært alternativet dersom du ikke kunne lånt dette utstyret fra Jernia?

- Kjøpe tilsvarende produkt nytt
- Kjøpe tilsvarende produkt brukt (*på Finn eller lignende*)
- Låne tilsvarende produkt av venner eller kjente
- Forsøke å leie tilsvarende produkt på Jernia
- Forsøke å leie tilsvarende produkt et annet sted
- Latt være å utføre den planlagte aktiviteten

15. Kjøpte du gjenstander da du lånte på Jernia?

- Ja
- Nei
- Husker ikke

[neste side]

[hvis ja, still spørsmål 15.1. og 15.2.. Hvis nei, hopp videre til spørsmål 16]

Da du kjøpte gjenstander samtidig som du lånte på Jernia ...

15.1. Hva kjøpte du?

- Ting jeg behøvde i forbindelse med lånt gjenstand
- Andre produkter
- Husker ikke

15.2. Hva var prisen på kjøpet?

- Under 500 kr
- 500 til 999 kr
- 1 000 til 1 499 kr
- 1 500 til 1 999 kr
- Over 2 000 kr
- Vil ikke oppgi
- Vet ikke

16. Hvor viktig var de følgende årsakene til at du valgte å låne på Jernia fremfor å kjøpe?

(Skala: ikke viktig, lite viktig, verken eller, noe viktig, svært viktig)

- Det er økonomisk fordelaktig
- Ønsker ikke å kjøpe mer enn jeg trenger på grunn av miljø og klima
- Har ikke plass til for mange gjenstander der jeg bor
- Det er enklere enn å kjøpe nytt

- Ønsker å prøve ut ulike typer utstyr med tanke på senere kjøp
 - Vil prøve ut ordningen for å se hvordan den fungerer
17. Hvor ofte har du *den siste uken* utført følgende handlinger?
(Skala: ingen ganger, 1-2 ganger, 3-4 ganger, 5 ganger eller mer)
- Spist kjøtt (storfe, svin) til middag
 - Spist fisk eller kylling til middag
 - Spist vegetarisk mat til middag

18. Hvor ofte har du *den siste uken* utført følgende handlinger?
(Skala: ingen ganger, 1-2 ganger, 3-4 ganger, 5 ganger eller mer)
- Gått eller syklet til/fra jobb
 - Gått eller syklet til/fra ærender og/eller aktiviteter
 - Benyttet deg av offentlig transport til/fra jobb
 - Benyttet deg av offentlig transport til/fra ærender og/eller aktiviteter
 - Kjørt bensin- eller dieselbil til/fra jobb
 - Kjørt bensin- eller dieselbil til/fra ærender og/eller aktiviteter
 - Kjørt elbil eller hybridbil til/fra jobb
 - Kjørt elbil eller hybridbil til/fra ærender og/eller aktiviteter

19. Hvor ofte har du *det siste året* utført følgende handlinger?
(Skala: ingen ganger, 1-2 ganger, 3-4 ganger, 5 ganger eller mer)
- Foretatt feriereiser med fly
 - Reist med bensin- eller dieselbil på feriereiser til utlandet
 - Reist med tog eller buss på feriereiser til utlandet
 - Kjøpt brukte klær eller andre gjenstander i stedet for å kjøpe nytt
 - Reparert klær eller andre private gjenstander i husholdningen
 - Gjennomført energisparende tiltak i boligen (f.eks. installert varmepumpe eller solpanel)
 - Lånt eller lånt ut egne gjenstander, bolig eller kjøretøy til andre

[neste side]

20. Hvor enig er du i følgende utsagn?
(Skala: helt uenig, delvis uenig, verken enig eller uenig, delvis enig, helt enig)
- Lån av gjenstander er en måte jeg kan redusere mine personlige utgifter på
 - Lån av utstyr er mer praktisk enn å eie
 - Lån av utstyr er viktig for å redusere forbruket i samfunnet
 - Lån og deling representerer verdier som er viktige for meg
 - Lån og deling er noe jeg ønsker å gjøre mer av i fremtiden
 - Mange i min vennekrets låner og deler gjenstander
 - Lån av utstyr er en måte å prøve ut produkter som jeg planlegger å kjøpe
 - Jeg prøver i størst mulig grad å unngå kjøp av nye ting
 - Jeg har ikke plass til å oppbevare utstyr og verktøy der jeg bor
 - Jeg ønsker å leve enklere og mer miljøvennlig

21. Hvor enig er du i følgende utsagn?
(Skala: helt uenig, delvis uenig, verken enig eller uenig, delvis enig, helt enig)
- Klimaendringer skjer
 - Jeg har personlig erfart at klimaendringer skjer
 - Klimaendringer har ingen negative konsekvenser
 - Menneskelig aktivitet påvirker ikke klimaet
 - Jeg har et personlig ansvar for å begrense miljøbelastning gjennom min livsstil
 - Miljøvern gis for høy prioritet i norsk politikk

[neste side]

22. Hvilken beskrivelse passer best for ditt bosted?
- Bysentrum i stor by
 - Forstadsområde til en stor by
 - Bysentrum i mindre by eller tettsted
 - Forstadsområde til en mindre by eller tettsted
 - Distrikt (landlig/ruralt)
23. Hvilken type bolig er ditt bosted?
- Leilighet
 - Rekkehus eller tomannsbolig
 - Studentbolig
 - Enebolig 100-200 kvadratmeter
 - Enebolig over 200 kvadratmeter
 - Gård/småbruk
 - Annet
24. Bor du alene eller sammen med andre?
- Alene
 - Sammen med andre

[neste side]

[hvis sammen med andre, still spørsmål 24.1-24.3. Hvis alene, hopp videre til spørsmål 25]

24.1. Hvem bor du sammen med? (Mulig å velge flere alternativer)

- Ektefelle/samboer
- Barn
- Foreldre
- Andre slektninger
- Kollektiv/studentbolig
- Andre

24.2. Hvor mange er det i husstanden totalt?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 eller flere

24.3. Hvor mange barn (under 18) bor det totalt i husstanden?

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 eller flere

Hvis det er barn i husstanden, hva er alderen på yngste barnet i husstanden?

[trekk-ned-gardin med alternative fra 0 til 18]

25. Regner du deg først og fremst som ...

- I arbeid
- Student
- Arbeidssøkende
- Trygdet
- Pensjonist
- Annet

26. Hva er ditt kjønn?

- Mann
 - Kvinne
 - Annet
 - Vil ikke svare
27. Hva er din alder?
- Under 18 år
 - 18-29 år
 - 30-39 år
 - 40-49 år
 - 50-59 år
 - 60-69 år
 - Over 70 år
28. Hva er din høyeste fullførte utdanning?
- Grunnskole (10-årig grunnskole, 7-årig folkeskole eller liknende)
 - Videregående skole (studiespesialisering, yrkesfag)
 - Fagskole (yrkesrettede utdanninger)
 - Universitet/høyskole med *inntil 3 års varighet*
 - Universitet/høyskole med *inntil 5 års varighet*
 - Universitet/høyskole med *5+ års varighet*
 - Annet
29. Har du eller dine foreldre innvandret til Norge fra land utenfor Europa?
- Ja
 - Nei
 - Vet ikke/vil ikke svare
30. Hva er husholdningens samlede årlige inntekt før skatt?
- Under 250 000
 - 250 000 til 499 999
 - 500 000 til 749 999
 - 750 000 til 999 999
 - 1 000 000 til 1 499 999
 - Over 1 500 000
 - Vet ikke/vil ikke svare

[neste side]

Tusen takk for dine svar!

For å være med i trekningen av et gavekort på 800 kr, *legg ved din e-postadresse her.*

[tekstboks]

Oppfølging. Vi ønsker å gjennomføre noen personlige intervjuer med dere som har lånt utstyr fra Jernia. Intervjuet vil ta cirka 40 minutter og alle informanter vil få en godtgjørelse på 400 kr.

Hvis du kan tenke deg å bli kontaktet av oss for å bli med på et slikt intervju, vennligst angi *e-postadresse eller telefonnummer* vi kan kontakte deg på.

[tekstboks]

Har du noen ytterligere kommentarer til denne undersøkelsen? Skriv de gjerne ned her.

[tekstboks]

Intervjuguide for kvalitative intervjuer

Introduksjon

Sjekk om de har fylt ut samtykkeskjema

Informert om prosjekt og personvernregler

Spør om det er greit å gjøre opptak

Spørsmål

- Kan du først fortelle litt om deg selv og din livssituasjon? (alder, livssituasjon, bosted, bolig, familie)
- Kan du fortelle om hvordan ditt siste lån på Jernia foregikk? (mest mulig detaljert; hva som ble lånt, forutgående behov, transport, bruk, varighet etc.)
- Hvordan synes du prosessen med å tilrettelegge og registrere utlån var?
- Hva kunne det ha vært bedre?
- Hvordan fikk du greie på denne muligheten? (For eksempel sosiale nettverk)
- Hvorfor valgte du å låne i stedet for å kjøpe? (Reduksjon av forbruk, klima og miljø, økonomi, plass)
- Har du erfaringer med å låne eller leie andre typer utstyr? (for eksempel biler, verktøy)
- Hva med kjøp og salg av brukte gjenstander som f.eks. Finn? (klær, utstyr, elektronikk)
- Er du ellers opptatt av å ha et miljøvennlig forbruk i hverdagen? (matvaner, reiser, strøm, forbruk)
- Hva tenker du generelt er verdien av å låne fremfor å kjøpe verktøy og annet utstyr?
- Har ditt syn på lån av utstyr, fremfor å kjøpe endret seg de senere årene?
- Hva tror du er holdningene til å låne gjenstander fremfor å kjøpe blant de du kjenner?
- Hva tenker du er grunnen til at Jernia tilbyr dette? (Har det gjort noe med synet på virksomheten, betydning for videre besøk i butikken)
- Er det noe mer du ønsker å fortelle oss om?

Takk for intervju!

Teknisk spesifikasjon av piloten

Koha

Koha ble utviklet i New Zealand i 1999, og er en gratis og åpen kildekode biblioteksprogramvare, designet for å støtte bibliotekdrift av alle slag. Det har blitt en av de mest populære bibliotekautomatiseringsprogramvarene som brukes av biblioteker globalt.

Koha er fleksibel nok til å tillate tilpasning av funksjonene, men dette krever avanserte ferdigheter og kyndige folk som utvikler programvare og forstår lignende systemer. Det som skiller Koha-programvaren fra andre alternativer er at det er gratis - biblioteker trenger ikke å betale lisensavgifter, noe som gjør det til en flott løsning for små og mellomstore biblioteker på et stramt budsjett. Kohas rike utvalg av funksjoner og muligheter gjør det til et naturlig valg for store biblioteker også.

Gratis og åpen kildekode- programvare

Koha ble utviklet av Katipo Communications for Horowhenua Library Trust i New Zealand, under GNU General Public License (GPL). Dette gjør at Koha kan brukes uten kostnad, og distribueres uten kostnad. I tillegg tillater dens åpne kildekode for bidrag og forbedringer fra communityet.

Koha-moduler

Koha tilbyr en pakke med moduler (eller funksjoner) for å strømlinjeforme bibliotekoperasjoner og forbedre brukeropplevelsen. Disse modulene inkluderer:

- **Katalogisering og innkjøp:** Denne modulen effektiviserer prosessen med å legge til enheter i bibliotekets katalog, administrere leverandørinformasjon, behandle bestillinger og håndtere fakturaer. Den lar bibliotekansatte digitalt administrere anskaffelsesprosessen og holde styr på bibliotekets samling.
- **Sirkulasjon:** Denne modulen gir en omfattende løsning for å administrere biblioteks-sirkulasjonsaktiviteter, inkludert utlån og innlevering av materiale, administrasjon av reserverasjoner og generering av sirkulasjonsrapporter.
- **Brukerstyring:** Denne modulen lar deg administrere brukerkontoer, deres tilgang, sette opp kundekategorier, purregler og generere rapporter. Det gir bibliotekansatte verktøyene de trenger for å effektivt administrere kundenes opplevelse.
- **Rapportering og analyse:** Denne modulen gir et robust sett med rapporterings- og analyseverktøy for å hjelpe biblioteker med å spore bruk og ytelse. Biblioteker kan generere rapporter, lage tilpassede rapporter og planlegge at rapporter skal kjøres automatisk.

- Analyseverktøyene gir også innsikt i bibliotekbruk og ytelse, slik at bibliotekene kan ta informerte beslutninger og bli datadrevne.
- **Tilpasning og integrasjon:** Denne modulen tilbyr en rekke tilpasningsalternativer, slik at bibliotekene kan endre grensesnittet og merkevarebyggingen for å matche deres spesifikke behov. Inkludert er også et API for å utvikle tilpassede applikasjoner og integrasjoner med andre systemer, for eksempel betalingsløsninger.

Koha funksjoner

Katalogisering

- Enkelt å opprette og administrere bibliografiske og autoritetsposter
- Støtte for MARC21
- Kraftige søkefunksjoner for enheter etter ISBN, tittel, forfatter, nøkkelord og mer
- Mulighet til å administrere flere biblioteker som gjør det enkelt å katalogisere og administrere bibliografiske poster

Sirkulasjon

- Automatiserte sirkulasjonsprosesser for sporing av lån, beholdninger og purringer
- Mulighet til å tilpasse regler for lån, returer og purringer
- Automatiske varsler for forfallsdatoer, forfalte enheter og purringer
- Støtte for flere sirkulasjons- og brukernivåer

Innkjøp

- Automatiserte innkjøpsordrer og fakturaer
- Budsjettsporingfunksjoner
- Støtte for ulike leverandørtyper

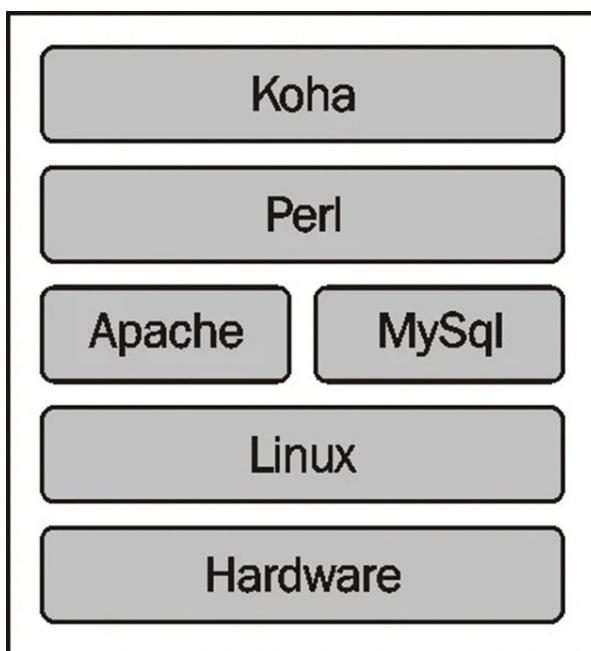
Nettbasert grensesnitt

- Responsivt nettbasert grensesnitt
- Mulighet til å tilpasse grensesnittet
- Mobilvennlig design for bedre brukervennlighet på mobile enheter

Teknisk beskrivelse

Opprinnelig utgiver	Katipo Communications
Utviklere	Koha Community
Første utgivelse	Januar 2000; 23 år siden
Siste utgivelse	Koha 23.05.00 / 31. mai
2023 Skrevet i	Perl, Javascript, HTML
Operativsystem	Linux

Systemskisse

Koha i Upscale-prosjektet

I Upscale-prosjektet brukte vi en standardisert installasjon av Koha med alle funksjoner tilgjengelig.

For å etterkomme prosjektets ønske om å kunne bruke eget lånekort til å låne utstyr på Jernia, samt å få på plass en sikker måte for brukerne å legitimere seg og gi aksept til studien som kom i etterkant av lånet, ble det utviklet integrasjoner mot Nasjonalt lånekortregister og BankID.

Data om bruken av tjenesten ble hentet ut av systemet ved hjelp av et knippe MySQL-rapporter.

CICERO is Norway's foremost institute for interdisciplinary climate research. We help to solve the climate problem and strengthen international climate cooperation by predicting and responding to society's climate challenges through research and dissemination of a high international standard.

CICERO has garnered attention for its research on the effects of manmade emissions on the climate, society's response to climate change, and the formulation of international agreements. We have played an active role in the IPCC since 1995 and thirteen of our scientists contributed the IPCC's Sixth Assessment Report.

CICERO was founded by Prime Minister Syse in 1990 after initiative from his predecessor, Gro Harlem Brundtland. CICERO's Director is Kristin Halvorsen, former Finance Minister (2005–2009) and Education Minister (2009–2013). Jens Ulltveit-Moe, CEO of the industrial investment company UMOE is the chair of CICERO's Board of Directors. We are located in the Oslo Science Park, adjacent to the campus of the University of Oslo.